

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه‌های برون‌مرزی

محمدهادی همایون*

محمدساجد هاشمی**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۱/۲۰

چکیده

شبکه ملی اطلاعات بعنوان زیرساخت ارتباطی فضای مجازی کشور، پروژه‌ای در دست اجرا است که در مقاطع مختلف مورد توجه رسانه‌ها از جمله رسانه‌های خارجی قرار گرفته است. از آنجایی که بازنمایی‌های رسانه‌ای در این خصوص می‌تواند در جهت‌گیری افکار عمومی نسبت به ماهیت شبکه ملی اطلاعات مؤثر واقع شود، در این پژوهش بازنمایی این طرح در برخی رسانه‌های برون‌مرزی (بی‌بی‌سی فارسی، دوپچه‌وله فارسی، رادیو فردا، رادیو زمانه، سی‌ان‌ان، الجزیره، گاردین و واشنگتن‌پست) را که به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند، به روش تحلیل محتوای کیفی مورد

* دانشیار و عضو هیئت علمی دانشکده معارف اسلامی، فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق(ع).

mahdi.homayoon@gmail.com

(نویسنده مسئول).

m.sajed.hashemi@gmail.com

** دانشجوی دکتری فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق(ع).

مطالعه قرار داده‌ایم. بر این اساس، گزاره‌های کلیدی برآمده از متون برگزیده تا جای ممکن خلاصه شده و به صورت مضامین متنوع شده از متن مورد تحلیل قرار گرفتند؛ و در نهایت شش مقوله اصلی و یازده مقوله فرعی از دل این مضامین استخراج گردیدند. مقوله‌های اصلی عبارتند از: مبهم بودن نسبت شبکه ملی اطلاعات با اینترنت جهانی، اقتدارگرایی و تمامیت‌خواهی جمهوری اسلامی در فضای مجازی با راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات، عوام‌فریبانه بودن تبلیغات جمهوری اسلامی درباره این شبکه، نگرانی همگانی از اجرای این پروژه، فرایند پرهزینه اجرای این طرح و فساد مالی مجریان آن، و عدم امکان راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات به دلیل موانع و تبعات اجتماعی آن.

واژه‌های کلیدی: شبکه ملی اطلاعات، بازنمایی رسانه‌ای، تحلیل

محتوای کیفی.

۱. مقدمه و طرح مسئله

شبکه ملی اطلاعات طبق تعریفی که شورای عالی فضای مجازی در مصوبه جلسه پانزدهم خود در تاریخ ۹۲/۱۰/۳ ارائه داده است، «به‌عنوان زیرساخت ارتباطی فضای مجازی کشور، شبکه‌ای مبتنی بر قرارداد (پروتکل) اینترنت به همراه سوئیچ‌ها و مسیریاب‌ها و مراکز داده‌ای است به صورتی که درخواست‌های دسترسی داخلی برای اخذ اطلاعاتی که در مراکز داده داخلی نگهداری می‌شوند به‌هیچ‌وجه از طریق خارج کشور مسیریابی نشود و امکان ایجاد شبکه‌های اینترنت و خصوصی و امن داخلی در آن فراهم شود». بحث شبکه ملی اینترنت در کشور اواخر سال ۱۳۸۴ مطرح و مهم‌ترین دلیل پیاده‌سازی این شبکه در آن سال کاهش وابستگی به شبکه جهانی اینترنت اعلام شد. پنج سال پس‌ازاین، کلیات موضوع در ماده ۴۶ برنامه پنجم توسعه مطرح شد. طبق این ماده، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات نسبت به «ایجاد و توسعه شبکه ملی اطلاعات و مراکز داده داخلی امن و پایدار با پهنای باند مناسب و با رعایت موازین

شرعی و امنیتی کشور» مکلف شده بود؛ بدین صورت که تا پایان سال دوم برنامه، کلیه دستگاه‌های اجرایی و واحدهای تابعه و وابسته، و تا پایان برنامه، شصت درصد خانوارها و کلیه کسب‌وکارها بتوانند به شبکه ملی اطلاعات متصل شوند.

اگرچه مراحل اجرای این پروژه همچنان ادامه داشته و تکمیل شده است اما شاید بتوان یکی از دلایل تأخیر در راه‌اندازی آن را در وجود برخی اختلاف‌نظرهای فنی درباره ماهیت این شبکه عنوان کرد. رسانه‌های داخلی و خارجی نیز در سال‌های اخیر، هرکدام به نحوی این موضوع را پوشش داده‌اند و در قالب‌های گوناگونی چون خبر، گزارش خبری، مصاحبه و گزارش تحلیلی بدان پرداخته‌اند. در واقع در کنار قرائت‌های گوناگونی که از لحاظ فنی در این زمینه وجود دارد، می‌توان از قرائت‌ها یا بازنمایی‌های گوناگون رسانه‌ای نیز سخن گفت. مطالعه بازنمایی‌های صورت گرفته در این خصوص از آن جهت اهمیت دارد که در عصر ما، رسانه‌ها را باید سازنده محیط نمادینی دانست که تأثیر عمده آن‌ها، شکل‌گیری تصویر ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف است، و به‌نوعی بر شناخت و درک عموم از جهان تأثیر می‌گذارند (مهدی زاده، ۱۳۸۷: ۵۰).

بنابراین یکی از ضرورت‌های این پژوهش را می‌توان در شناخت جهت‌گیری افکار عمومی نسبت به ماهیت شبکه ملی اطلاعات تحت تأثیر بازنمایی‌های رسانه‌ای از آن عنوان کرد. چنان که این طرح زمانی می‌تواند کارآمد واقع شده و در عمل موفق باشد که توسط افکار عمومی مورد استقبال قرار گیرد. به دیگر بیان این که کاربران ایرانی، شبکه ملی اطلاعات را طرح و سیاستی سلبی و هم‌راستا با سیاست فیلترینگ و دیگر سیاست‌های محدودکننده در فضای مجازی بدانند و یا این که برعکس، تصویری مثبت از آن داشته و آن را طرحی در جهت بهبود کیفیت دسترسی به اینترنت، رونق و شکوفایی اقتصادی و نیز سالم‌سازی فضای مجازی بدانند، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در میزان کارآمدی و موفقیت طرح یادشده تأثیرگذار خواهد بود (همچنان که می‌توان ناکارآمدی سیاست پالایش یا همان فیلترینگ فضای مجازی در ایران و استفاده گسترده

کاربران از ابزارهای فیلترشکن را نیز در همین چارچوب تحلیل کرد). در ارتباط با رسانه‌های خارجی غیرفارسی‌زبان نیز که در بخشی از این پژوهش به آن‌ها پرداخته شده است نیز توجه به این نکته که بازنمایی‌های صورت گرفته در این رسانه‌ها تصویرکننده ایران در افکار عمومی جهانی است حائز اهمیت می‌باشد.

در این مقاله سعی شده است تا با مراجعه به مهم‌ترین رسانه‌های برون‌مرزی فارسی‌زبان و غیرفارسی‌زبان اعم از مطبوعات و رسانه‌های صوتی و تصویری که به‌طور خاص به موضوع شبکه ملی اطلاعات در ایران پرداخته‌اند، بازنمایی‌های صورت گرفته در این زمینه را با روش «تحلیل محتوای کیفی» مورد مطالعه قرار دهیم. این رسانه‌ها که به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند و برحسب میزان کمی و کیفی پرداختن آن‌ها به موضوع شبکه ملی اطلاعات انتخاب شده‌اند، عبارتند از: بی‌بی‌سی فارسی، دویچه‌وله فارسی، رادیو فردا، رادیو زمانه، سی‌ان‌ان، الجزیره، گاردین، و واشنگتن‌پست. لازم به ذکر است که در این تحقیق وبسایت‌های این رسانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین بازه زمانی در نظر گرفته شده برای بررسی بازنمایی‌ها در رابطه با این پروژه از سال ۱۳۸۹ تا زمان نگارش این مقاله (۱۳۹۳) بوده است؛ چراکه موضوع شبکه ملی اطلاعات از سال ۸۹ و پس از طرح آن در قانون برنامه پنجم توسعه به‌صورت جدی مورد توجه مردم و رسانه‌ها قرار گرفت.

۲. چارچوب نظری

بازنمایی

بازنمایی^۱ را می‌توان «تولید معنا از طریق چارچوب‌های مفهومی و گفتمانی» دانست؛ به این معنی که «معنا» از طریق نشانه‌ها، به‌ویژه زبان تولید می‌شود. به‌عبارت‌دیگر زبان سازنده معنا برای اشیای مادی و موضوعات اجتماعی است و صرفاً واسطه‌ای خنثی و

1. Representation

بی‌طرف برای صورت‌بندی معانی و معرفت درباره جهان به حساب نمی‌آید. فرایند تولید معنا از طریق زبان را رویه‌های دلالت می‌نامند. پس آنچه واقعیت نامیده می‌شود خارج از فرایند بازنمایی نیست (مهدی زاده، ۱۳۸۷: ۱۵).

به لحاظ نظری، این مفهوم برآمده از دو حوزه زبان‌شناسی و مطالعات فرهنگی است. استوارت هال^۱ بعنوان یکی از شاخص‌ترین چهره‌های مطالعات فرهنگی، در آثار متعددی به بررسی مفهوم بازنمایی و تبیین اهمیت آن در فرهنگ رسانه محور امروزی پرداخته است. وی، بازنمایی معنا و زبان را به فرهنگ ربط می‌دهد. او بازنمایی را «استفاده از زبان برای بیان نکته‌ای معنادار درباره جهان به سایر مردم» تعریف می‌کند، و می‌نویسد: «بازنمایی جزئی اساسی از فرایندی است که معنا، میان اعضای یک فرهنگ تولید و مبادله می‌شود» (هال، ۱۹۹۷: ۱۵). هال در توضیح این که معنا از کجا می‌آید و بازنمایی چگونه معنا و زبان را به فرهنگ ربط می‌دهد، میان سه رویکرد نظری به این که زبان چگونه به بازنمایی جهان می‌پردازد، تمایز قائل می‌شود: رویکردهای بازتابی^۲، تعمیدی^۳ و برساختی (برساخت‌گرا)^۴. در رویکرد بازتابی چنین تصور می‌شود که معنا در شیء، شخص، ایده یا رویداد در جهان واقعی خوابیده است، و کارکرد زبان همچون آینه‌ای است که معنای واقعی را همان‌گونه که در جهان وجود دارد بازتاب می‌دهد (Hall, 1997: 24). بر این اساس، شناخت ما از واقعیت، بازتاب و انعکاسی از معانی نهفته در آن، به ذهن است که به واسطه زبان شکل می‌گیرد. همچنین رسانه‌ها نیز به شکلی خنثی و بی‌طرف واقعیت را نمایش داده و منعکس می‌کنند.

بر اساس رویکرد تعمیدی، این مؤلف است که معنای منحصر به فرد خود را از طریق زبان تحمیل می‌کند. در واقع، واژه‌ها همان معنا را می‌دهند که نویسنده یا گوینده مدنظر داشته باشد. این رویکرد، زبان را به یک امر کاملاً خصوصی تبدیل می‌کند؛

-
1. Hall, Stuart
 2. The reflective approach
 3. The intentional approach
 4. The constructionist approach

بدین صورت که هر فرد به منبعی منحصر به فرد در ساحت زبان تبدیل می‌شود. بر این اساس وقتی با یک متن رسانه‌ای (مثلاً یک بیلورد تبلیغاتی) مواجه می‌شویم، معنایی که در ذهن ما متجلی خواهد شد عین همان معنایی است که مؤلف متن اراده کرده است (Bayker, 2007: 4). رویکرد برساخت‌گرا ماهیتی اجتماعی و عمومی برای زبان قائل است. اشیاء و رویدادها به خودی خود معنا ندارند؛ کاربران زبان نیز به‌تنهایی نمی‌توانند معنا را در زبان تثبیت کنند؛ بلکه ما معانی را بواسطه نظامی از نشانه‌ها و مفاهیم بر می‌سازیم. آنچه که معنا را با خود حمل می‌کند، جهان مادی نیست، بلکه نظام زبانی یا نظامی که ما برای بیان مفاهیم از آن استفاده می‌کنیم، حمل‌کننده معناست (Hall, 1997: 24). هر جامعه، گروه و حتی می‌توان گفت هر فردی معمولاً دارای یک یا چندین نظام بازنمایی هستند که اصل و اساس شکل‌گیری شخصیت و هویت آن‌ها را شکل می‌دهند. بنابراین باید توجه داشت که نمی‌توان هیچ فرهنگ و جامعه‌ای را بدون شناخت نظام‌های بازنمایی آن درک کرد (فکوهی، ۱۳۹۴: ۲۲۶).

رشد و توسعه چشمگیر رسانه‌های ارتباط جمعی در قرن بیستم موجب شد تا مفهوم بازنمایی که از دل مطالعات فرهنگی برخاسته بود، جایگاهی ویژه در حوزه مطالعات رسانه پیدا کند. در اینجا رسانه‌ها را باید سازنده محیط نمادینی دانست که تأثیر عمده آن‌ها، شکل‌گیری تصویر ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف است و به‌نوعی بر شناخت و درک عموم از جهان تأثیر می‌گذارند. در واقع، «رسانه‌ها فراگیرترین و مؤثرترین نهاد تولید، بازتولید و توزیع دانش و معرفت در مقایسه با سایر نهادهای آگاهی و شناخت در جهان جدید هستند، و با داشتن ویژگی‌هایی چون انتشار انواع دانش و معرفت که لاجرم به بر عهده گرفتن وظایف دیگر نهادهای معرفتی منجر می‌شود، فعالیت در یک سپهر عمومی که آن‌ها را در دسترس همه اعضای جامعه به‌صورت باز، داوطلبانه و کم‌هزینه قرار می‌دهد و نیز اثرگذاری بر تعداد بیشتری از افراد و اختصاص زمان بیشتری از آن‌ها به خود، حدود و ثغور محیط نمادینی که در آن زندگی می‌کنیم را تعیین می‌کنند» (مهدی زاده، ۱۳۸۷: ۵۰).

یکی از مهم‌ترین کارکردهای رسانه‌های جمعی گسترش دانش ما از محیطی فراتر از مردم، مکان‌ها، موضوعات و رویدادهایی است که می‌توانیم آن را مستقیماً تجربه کنیم. لیپمن^۱ (۱۹۲۱) در این زمینه می‌نویسد: «دنایی که با آن از جنبه‌های سیاسی سروکار داریم، دور از دست، دور از دید، و دور از ذهن است. این دنیا باید کشف، گزارش و متصور شود». رسانه‌های جمعی باعث شده‌اند که ما از فرهنگ‌ها، مسائل اجتماعی و رویدادهایی که تعداد اندکی از ما می‌توانند آن را مستقیماً تجربه کنند، آگاه شویم. بنابراین ما متکی به تصویری هستیم که از طریق رسانه‌ها به‌عنوان راهنمایی برای شکل‌گیری واقعیت‌های اجتماعی خودمان به ما ارائه می‌شود (تن، ۱۳۸۸: ۲۸۷). در این زمینه رسانه‌ها همچون آینه برای انعکاس واقعیت عمل نمی‌کنند. به‌عبارت‌دیگر بازنمایی رسانه‌ای معنا سازی خنثی و بی‌طرف نیست؛ بلکه ریشه در گفتمان و ایدئولوژی‌ای دارد که از آن منظر بازنمایی صورت می‌گیرد، و آمیخته به روابط و مناسبات قدرت است. جهانی که رسانه‌ها آن را ترسیم می‌کنند، یک مجموعه سازمان‌یافته فرهنگی از مقوله‌ها یا مفاهیم کلی است. ما جهان را از طریق مقوله سازی پدیده‌ها یا دسته‌بندی مفاهیم اداره می‌کنیم و به آن معنا می‌بخشیم. این رویه معنا سازی، خود مبتنی بر یک فرایند ایدئولوژیک است. به عبارتی در مقوله سازی پدیده‌ها، طرح‌واره‌ها یا کلیشه‌های ذهنی که اجتماع دیکته می‌کند مطرح است و نه تجربه و درک مستقیم خود ما از پدیده‌ها (مهدی زاده، ۱۳۸۷: ۹ و ۵۱).

محتوای رسانه‌ها منبع قدرتمندی درباره جهان اجتماعی است؛ چراکه جریان مداوم و مکرر بازنمایی رسانه‌ای از «دیگران» به طرز قوی بر ادراک‌ها و کنش‌های مخاطبان آن‌ها از کسانی که بازنمایی می‌شوند تأثیر می‌گذارد، و این بازنمایی‌ها عین واقعیت پنداشته می‌شود. در این زمینه، حال رسانه‌ها را بخشی از «سیاست معنا بخشیدن» معرفی می‌کند، و معتقد است که رسانه‌ها به رخدادهایی که در جهان به وقوع

1. Lippmann, W

می‌پیوندند معنا می‌دهند. از منظر وی، رسانه‌ها فقط به بازتاب واقعیت بسنده نمی‌کنند؛ بلکه واقعیت را تعریف می‌کنند، و به‌جای آنکه فقط معانی موجود را منتقل کنند، از خلال گزینش و عرضه و سپس بازآفرینی و شکل‌دهی دوباره به آن رویدادها، برای آن‌ها معنا می‌آفرینند (ویلیامز، ۱۳۸۶: ۱۷۶).

۳. روش پژوهش

در این تحقیق از روش «تحلیل محتوای کیفی» بهره گرفته شده است. تحلیل محتوای کیفی را می‌توان روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی محتوایی داده‌های متنی از طریق فرایندهای طبقه‌بندی نظام‌مند، کدبندی، و تم‌سازی یا طراحی الگوهای شناخته شده دانست (شی‌یه و شانون، ۲۰۰۵ به نقل از ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰: ۲۰). تحلیل محتوای کیفی به فراسویی از کلمات یا محتوای عینی متون می‌رود و تم‌ها یا الگوهایی را که آشکارا یا پنهان هستند به‌صورت محتوای آشکار می‌آزماید (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰: ۲۱). در به‌کارگیری روش تحلیل محتوای کیفی نام فیلیپ میرینگ جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است. اثر وی در رابطه با پیامدهای اجتماعی - روانی بیکاری که در دهه ۸۰ انجام شد، اولین ادبیات استاندارد و روشمند در این زمینه محسوب می‌شود و بسیاری از کارهایی که در این زمینه وجود دارند به نحوی از روش او الهام گرفته‌اند. در مقالات و آثاری که میرینگ در راستای توصیف روش تحلیل محتوای کیفی نگاشته است، سه رویکرد برای روش تحلیل محتوا پیشنهاد شده است: نخست رویکردی که در آن محقق با حفظ ساختار متن می‌کوشد داده‌ها را تا جای ممکن خلاصه کند، دوم رویکردی که محقق در عین خلاصه کردن به سطحی از تفسیر دست می‌زند، و در نهایت رویکردی که در آن کوشیده می‌شود ساختار حاکم بر متن بیرون کشیده شود (کوهل‌بیکر، ۲۰۰۶ به نقل از تبریزی، ۱۳۹۳: ۱۲۱).

«تکوین استقرایی مقوله‌ها»^۱ یکی از شیوه‌هایی است که میرینگ (۲۰۰۰) برای تحلیل محتوای کیفی مطرح می‌کند. ایده اصلی در این شیوه عبارت از فرمول‌بندی ملاک تعریف یعنی معیار انتخاب، برگرفته از چارچوب نظری و مسئله پژوهش است که این ملاک، تعیین‌کننده جنبه‌هایی از متن است که باید در تحلیل محتوا مدنظر قرار بگیرد. متن با در نظر گرفتن این ملاک، بررسی می‌شود و مقوله‌های استقرایی به صورت آزمایشی و گام‌به‌گام استنتاج می‌شوند. این مقوله‌ها از طریق یک حلقه بازخورد^۲، بازنگری شده، در نهایت به صورت مقوله‌های اصلی درمی‌آیند و از نظر پایایی نیز کنترل می‌شوند (حریری، ۱۳۸۵: ۲۶۵).

ملاک و معیار انتخاب متون رسانه‌ای در این تحقیق، بر اساس مسئله و چارچوب مفهومی پژوهش، بازنمایی موضوع «شبکه ملی اطلاعات در ایران» در رسانه‌های خارجی (برون‌مرزی؛ اعم از فارسی‌زبان یا غیر آن) است، که می‌تواند در قالب‌های مختلفی همچون خبر، گزارش خبری، گزارش تحلیلی و مصاحبه صورت گرفته باشد. بر این اساس، متن‌های انتخاب شده مورد بررسی قرار گرفته و داده‌های مرتبط به صورت گزاره‌های کلیدی مورد تحلیل قرار گرفتند. در اینجا، بنا بر دومین رویکردی که میرینگ در رابطه با روش تحلیل محتوا پیشنهاد داده است، داده‌ها در عین آن که تا جای ممکن خلاصه شدند، سطحی از تفسیر نیز در قبال آن‌ها صورت گرفت؛ و سپس از دل داده‌های انتزاع شده در این مرحله، مقوله‌های فرعی و اصلی استنتاج گردیدند.

۴. نمونه‌های مورد بررسی

از آنجایی که امکان تحلیل و بررسی همه رسانه‌ها در چنین مقاله‌ای وجود ندارد، نمونه‌هایی از میان مهم‌ترین رسانه‌های صوتی، تصویری، و مطبوعاتی خارجی - که به

1. Inductive category development
2. Feedback loop

موضوع اینترنت ملی یا همان شبکه ملی اطلاعات در ایران پرداخته‌اند- به شکل هدفمند انتخاب شده و مورد بررسی قرار می‌گیرند. این رسانه‌ها را به این صورت می‌توان دسته‌بندی کرد:

بی‌بی‌سی فارسی	فارسی‌زبان	رسانه‌های برون‌مرزی
دویچه‌وله فارسی		
رادیو فردا		
رادیو زمانه		
سی‌ان‌ان	غیرفارسی‌زبان	
الجزیره		
روزنامه گاردین		
روزنامه واشنگتن‌پست		

در یک نگاه اجمالی می‌توان گفت، رسانه‌های یادشده در ۴ قالب «خبر»، «گزارش خبری»، «گزارش تحلیلی» و «مصاحبه خبری» به موضوع اینترنت ملی پرداخته‌اند. خبر، گزارشی عینی از واقعیت‌هاست که دارای یک یا چند ارزش خبری بوده، و احتمالاً تحت تأثیر عوامل درون‌سازمانی و برون‌سازمانی شکل گرفته است (محسنیان راد، ۱۳۸۶: ۴۷). گزارش خبری در پی وقوع یک رویداد، به‌منظور تبیین و تشریح چگونگی وقوع حادثه و پیامدها و آثار واقعه و احیاناً ریشه‌ها و علل وقوع آن تهیه می‌شود. به‌طورکلی رسانه‌های جمعی به‌منظور پاسخگویی به نیازهای مخاطبان برای دریافت اطلاعات بیشتر از زوایای مختلف یک رویداد و ارضای حس کنجکاوی آنان، به درج گزارش‌های خبری روی می‌آورند. یک نکته مهم در تفاوت گزارش خبری با خبر، امکان اثرگذاری بیشتر خبرنگار بر مخاطب و واردکردن پیام و دیدگاه خود در مطلب است (روغنی‌ها، ۱۳۸۲: ۴۱-۴۳).

گزارش تحلیلی شامل اخبار، اطلاعات، دیدگاه‌ها و اظهارنظرهایی است که درباره یک رویداد، فرایند، موضوعی خاص و یا جنبه‌هایی از یک واقعه مهم خبری، یا زوایایی از یک روند اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... نوشته می‌شود. در گزارش تحلیلی، نویسنده با گردآوری کلیه اطلاعات مربوط به موضوع موردنظر، گزینه‌ای از این اطلاعات را که شامل اخبار جدید، سوابق و اطلاعات تکمیلی است، همراه با دیدگاه‌هایی که منعکس‌کننده نقطه‌نظرهای گزارشگر است تدوین می‌کند. یک ویژگی گزارش‌های تحلیلی در این است که گزارشگر در کنار ارائه اطلاعات، به نحوی آشکار و روشن دیدگاه‌های خود را اغلب به صورت غیرمستقیم و از زبان مصاحبه‌شوندگان یا شکل چیدن اطلاعات و اخبار و نحوه درج سابقه موضوع اعمال می‌کند (روغنی‌ها، ۱۳۸۲: ۲۱۵).

همچنین مصاحبه خبری، گزارش و حاصلی است از فراگرد ارتباط میان دو سوی ارتباط، به منظور دستیابی به واقعیتی که دارای یک یا چند ارزش خبری باشد. این گزارش ضمن آنکه تحت تأثیر ویژگی‌های دو سوی این فراگرد ارتباطی است، احتمالاً از عوامل درون و برون‌سازمانی نیز تأثیر می‌پذیرد. از جمله عوامل درون‌سازمانی می‌توان به این موارد اشاره کرد: سیاست‌های سازمان خبری، نظر مدیریت مؤسسه به صورت آشکار یا نهان، جامعه‌پذیری کارکنان مؤسسه خبری با توجه به معیارها و ارزش‌های اجتماعی، سیاسی، مذهبی و...؛ از جمله عوامل برون‌سازمانی هم می‌توان این موارد را برشمرد: اعمال نفوذ اشخاص حقیقی و حقوقی (مانند دولت یا وزارتخانه مربوطه، صاحبان آگهی، گروه‌های فشار، مخاطبان رسانه و...) (محسنیان راد، ۱۳۸۷: ۵۵ و ۱۵۲).

رسانه‌های مورد بررسی در این پژوهش، عمدتاً زمانی به موضوع شبکه ملی اطلاعات پرداخته‌اند که اظهارنظری درباره آن توسط مسئولان ایرانی و یا موضع‌گیری خاصی نسبت به آن از سوی کمپین‌ها و مجامع بین‌المللی رخ داده است. به طور مثال اعلام راه‌اندازی فاز نخست شبکه ملی اطلاعات توسط رضا تقی پور وزیر اسبق ارتباطات در شهریورماه ۱۳۹۱، اعلام راه‌اندازی ایمیل ملی توسط محمدحسن نامی

وزیر سابق ارتباطات در ۲۰ تیر ۹۲، وعده شروع به کار شبکه ملی اطلاعات تا سال ۱۳۹۴ توسط محمود واعظی وزیر ارتباطات در ۲۵ آذر ۹۲، و اعلام وزارت ارتباطات مبنی بر در اولویت قرار گرفتن سیاست احراز هویت کاربران اینترنتی در ۱۵ آذر ۹۳ از جمله مواردی است که بازتاب گسترده خبری در این رسانه‌ها داشته است.

کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، سازمان گزارشگران بدون مرز، کارگاه شهروندی متعلق به مدرسه مانک دانشگاه تورنتو، و مرکز مطالعات ارتباطات جهانی وابسته به دانشگاه پنسیلوانیا از جمله نهادهایی هستند که در ارتباط با اینترنت ملی در ایران مطالبی از جنس پژوهش، گزارش تحلیلی یا بیانیه منتشر کرده‌اند که عمدتاً توسط رسانه‌های خارجی فارسی و غیرفارسی‌زبان مورد پوشش قرار گرفته است. در این زمینه می‌توان به گزارش «اینترنت پنهان در ایران» نوشته «کالین اندرسون» از دانشگاه پنسیلوانیا، گزارش کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران با عنوان «اینترنت در زنجیر: کنترل پنهان و فزاینده کاربران ایرانی و تغییر روش‌های کنترل آنلاین»، بیانیه‌های سازمان گزارشگران بدون مرز علیه اینترنت ملی ایران، و گزارش‌های سالانه آن سازمان در ارتباط با دشمنان اینترنت در جهان اشاره کرد. افراد و نهادهای مزبور در این گزارش‌ها در پی تعریف ماهیت شبکه ملی اطلاعات و تبیین اهداف و سیاست‌های حکومت در راه‌اندازی آن بوده و در برابر آن موضع‌گیری کرده‌اند.

همچنین در بررسی رسانه‌های برون‌مرزی مورد اشاره در این پژوهش، می‌توان از افراد خاصی یاد کرد که این رسانه‌ها در تحلیل و بررسی موضوع اینترنت ملی، به‌عنوان کارشناس، سراغ آن‌ها رفته و نظراتشان در این رابطه را چه به‌صورت نقل قول، و چه به‌صورت مصاحبه منعکس کرده‌اند. از جمله می‌توان به «رضا معینی» مدیر بخش ایران سازمان گزارشگران بدون مرز، «هادی قائمی» مدیر کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، «عزیز آشفته» از بنیانگذاران سایت بالاترین، «علی‌اکبر موسوی خوئینی» نماینده تهران در مجلس ششم و دبیر کمیته مخابرات آن، «محمود عنایت» پژوهشگر اینترنت، «علی بنگی» از مدیران شرکت ASL کانادا (تولیدکننده نرم‌افزارهای فیلترشکن)، و

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۳۱

همین‌طور «ماریچه اسخاکه» سیاستمدار هلندی و عضو پارلمان اروپا، «کدریک لیتون» معاون پیشین آژانس امنیت ملی آمریکا، و «کالین اندرسون» از محققان امنیت ملی آمریکا در دانشگاه پنسیلوانیا اشاره کرد.

نکته بعدی به نام‌ها، استعاره‌ها و کلیشه‌هایی مربوط می‌شود که این رسانه‌ها در ارتباط با شبکه ملی اطلاعات به کار برده‌اند. در مقدمه این گزارش گفته شد که در سال ۱۳۸۵ و پس از آن، از این پروژه با عنوان «اینترنت ملی» یاد می‌شد؛ تا این که در سال ۱۳۸۹ عنوان جدید «شبکه ملی اطلاعات» برای آن برگزیده شد. همچنین در میان اظهارنظرهای مسئولان عالی‌رتبه ایرانی به دو نام دیگر نیز برمی‌خوریم که به همین پروژه اشاره دارد؛ یکی «اینترنت پاک»^۱ و دیگری «اینترنت حلال»^۲. همچنین بسیاری از کارشناسان، واژه «اینترنت ملی» را معادل شبکه ملی اطلاعات می‌دانند و کاربرد واژه «اینترنت ملی» را غلط می‌دانند. چراکه اینترنت فی‌نفسه بیانگر ماهیت جهانی آن است؛ درحالی‌که اینترانت به شبکه‌های داخلی اطلاق می‌گردد، و شبکه ملی اطلاعات نیز شبکه‌ای داخلی به گستره یک کشور است. رسانه‌های داخلی و خارجی تقریباً از تمام این عناوین استفاده کرده‌اند؛ اما آنچه بیشتر از همه به چشم می‌خورد، استفاده از دو عنوان «اینترنت ملی» و «اینترنت حلال» است. ضمن آنکه برخی از رسانه‌های برون‌مرزی از استعاره‌ها و کلیشه‌های دیگری نیز در این رابطه بهره برده‌اند که نشان‌دهنده موضع‌گیری آن‌ها در قبال این پروژه است؛ مانند «اینترنت پنهان»، «فیلترنت اسلامی»، و «آپارتاید دیجیتال».

اکنون به‌طور خاص به بازنمایی‌های صورت گرفته در هریک از رسانه‌های یاد شده پرداخته می‌شود.

۱- رضا تقی‌پور، وزیر اسبق ارتباطات و فناوری اطلاعات، نخستین بار در پاییز ۱۳۸۹ از راه‌اندازی «اینترنت پاک» در کشور خبر داده بود.

۲- علی آقا محمدی، معاون نظارت و هماهنگی سیاست‌های اقتصادی معاون اول ریاست جمهوری، در تاریخ ۱۳۹۰/۱/۲۶ از آماده شدن مقدمات راه‌اندازی «اینترنت حلال» در کشور خبر داده بود.

۵. یافته‌های پژوهش

الف) رسانه‌های برون‌مرزی فارسی‌زبان

نام رسانه - تاریخ انتشار - عنوان مطلب	رسانه	مضامین منتزع شده از متن	گزاره‌های کلیدی
بی‌بی‌سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران ^۱	بی‌بی‌سی فارسی	استقلال شبکه ملی اطلاعات از اینترنت جهانی، و امکان قطع دسترسی به آن توسط دولت در مقاطع حساس	«بررسی‌های بی‌بی‌سی نشان می‌دهد این شبکه به‌گونه‌ای طراحی شده که مستقل از شبکه جهانی اینترنت است و می‌تواند خدماتی مشابه اینترنت برای سایت‌های داخلی و شبکه‌های شرکت‌ها و سازمان‌ها فراهم کند. همین عامل باعث شده ناظران هشدار بدهند که دولت ممکن است در مواقع حساس، مانند روزهای ناآرامی پس از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۸۸، تصمیم بگیرد اینترنت را قطع کند؛ بدون آن‌که نگران صدمه خوردن کار بانک‌ها، ارگان‌های دولتی و شرکت‌های خصوصی باشد. در این صورت، کاربران تنها به سایت‌هایی دسترسی خواهند داشت که به شبکه داخلی متصل باشند و دیگر ابزارهای عبور از فیلترینگ هم نمی‌توانند امکان دسترسی به محتوا و سرویس‌های بین‌المللی را فراهم کنند.»

1. http://www.bbc.co.uk/persian/science/2013/04/130426_145_bt_iranian_national_internet

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۳۳

<p>بی بی سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران</p>	<p>بررسی رسانه و فرهنگ</p>	<p>دسترس ناپذیر بودن دستگاه‌ها و اطلاعات ملی از خارج</p>	<p>۲</p> <p>«کالین اندرسون پژوهشگری آمریکایی است که پس از تحقیقاتش روی این شبکه، نقشه‌ای از آن تهیه کرده است. او نتایج پژوهش‌هایش را در گزارشی با عنوان "اینترنت پنهان ایران" منتشر کرده است.</p> <p>آقای اندرسون می‌گوید طراحی اینترنت ملی ایران "خلاف استانداردها و روش‌های معمول" است و همین باعث می‌شود که دستگاه‌هایی که به این شبکه متصل‌اند، از خارج از کشور قابل دسترسی نباشند. چیزی که این شبکه را از خارج کشور غیرقابل دسترسی و نامرئی می‌کند»</p>
<p>بی بی سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران</p>	<p>بررسی رسانه و فرهنگ</p>	<p>۱. بی‌تأثیر بودن شبکه ملی اطلاعات در ارتقای امنیت ملی ۲. عدم صداقت دولت در خصوص اهداف راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>۳</p> <p>دولت [ایران] می‌گوید با ایجاد شبکه‌ای مستقل از اینترنت، امنیت ملی کشور بالا می‌رود. اما کالین اندرسون می‌گوید: "این که جدا کردن شبکه خانگی و مردم عادی از اینترنت، امنیت ملی ایران را بالا می‌برد، وعده‌ای توخالی است". عزیز آشفته، یکی از بنیان‌گذاران سایت بالاترین هم به این نکته اشاره می‌کند که بعضی ویروس‌هایی که شبکه‌های ایران را آلوده کردند، نه از طریق اینترنت، که با حافظه‌های فلش و لپ‌تاپ‌ها وارد سیستم‌ها شدند.</p>

<p>بی‌بی‌سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران</p>	<p>بررسی رسانه‌ها و مطالعات رسانه‌ای</p>	<p>الگوپذیری ایران از کره شمالی (بعنوان نمادی از اعمال محدودیت شدید دولتی) در خصوص اینترنت ملی</p>	<p>شاید تنها مشابه اینترنت کشور ایران را بتوان در کره شمالی پیدا کرد؛ در همان کشوری که سرتیپ محمدحسن نامی، وزیر جدید ارتباطات ایران در آن دکتر گرفته است. شبکه‌ای به نام "کوانگ‌میونگ" یا "درخشان" که حدود ۱۰ سال پیش راه افتاده و به کاربران در نهادهای دولتی، دانشگاه‌ها و بعضاً خانه خودشان، امکان دسترسی به تعدادی سایت، سرویس‌های ایمیل و موتور جستجوی شبکه را می‌دهد.</p>	<p>۴</p>
<p>بی‌بی‌سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران</p>	<p>بررسی رسانه‌ها و مطالعات رسانه‌ای</p>	<p>«سرعت‌بالا و محتوای محدود» در شبکه ملی اطلاعات، به‌مثابه نوعی «آپارتاید دیجیتال»</p>	<p>محدودیت‌های سرعت اینترنت در مورد شبکه ملی اطلاعات اعمال نخواهد شد و سرعت دسترسی کاربران به این شبکه "تا هشت مگابیت بر ثانیه" یعنی ۶۴ برابر سقف سرعت اینترنت خواهد بود. سازمان گزارشگران بدون مرز این تفاوت سرعت را نوعی "آپارتاید دیجیتال" می‌داند. رضا معینی مسئول بخش ایران این سازمان می‌پرسد: "کاربران قرار است از این سرعت‌بالا چه استفاده‌ای بکنند؟ آیا قرار است با آن فقط سایت آیت‌الله خامنه‌ای و مسجد جمکران را ببینند؟"</p>	<p>۵</p>

<p>بی‌بی‌سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران</p>	<p>بازنمایی رسانه</p>	<p>شبکه ملی اطلاعات، به‌منابه سیاستی برای جایگزین شدن استفاده از سرویس‌های داخلی به‌جای سرویس‌های خارجی</p>	<p>کالین اندرسون می‌گوید ایران از اینترنت ملی به‌عنوان راهی برای تشویق کاربران به استفاده از سرویس‌های داخلی استفاده می‌کند. "اتفاقی که می‌افتد این است که شما می‌توانید از سایت یوتیوب استفاده کنید که حتی با استفاده از فیلترشکن هم عمداً کند شده است. می‌توانید هم از [مشابه داخلی آن] استفاده کنید که سریع است و پر از ویدئوهای ناقص حق مؤلف". او می‌گوید به این شیوه، دولت کاربران را تشویق می‌کند که از سرویس‌های داخلی استفاده کنند که کنترل محتوایشان در دست دولت است.</p>	<p>۶</p>
<p>بی‌بی‌سی فارسی - ۱۳۹۲/۲/۶ - شبکه ملی اطلاعات: "کلید قطع اینترنت" در دست دولت ایران</p>	<p>بازنمایی رسانه</p>	<p>۱. امکان قطع دسترسی به اینترنت جهانی توسط دولت در مواقع حساس ۲. اعمال محدودیت و کنترل شدید بر کاربران توسط دولت</p>	<p>مقام‌های ایران بارها گفته‌اند که هدف از اجرای پروژه اینترنت ملی، قطع اینترنت نیست. اما محمود عنایت معتقد است اینترنت ملی این امکان را به دولت می‌دهد که "اگر فضا به سمت آشوب و ریسک سیاسی برود، خیلی راحت کلید اینترنت جهانی را خاموش کند و به مردم بگوید می‌توانید از همین سایت‌های داخلی استفاده کنید". عزیز آشفته هم می‌گوید این پروژه "شبکه قوی‌تری برای کنترل افراد در اختیار حکومت می‌گذارد". اما رضا معینی بدبین‌تر است و می‌گوید: "به سمتی می‌رویم که مثل کوبا و کره شمالی، ایمیل هم بازار سیاه داشته باشد".</p>	<p>۷</p>

<p>بی‌بی‌سی فارسی - ۹۲/۴/۲۰- ایران 'ایمیل ملی' راه انداخت^۱</p>	<p>۸</p>	<p>عدم اعتماد مردم به سرویس‌های اینترنتی ملی به دلیل سرعت و کیفیت پایین و نگرانی از نقض حریم شخصی‌شان توسط حکومت</p>	<p>مقام‌های ایرانی تلاش بسیاری برای راه‌اندازی سرویس‌های اینترنتی "ملی" کرده‌اند. مهم‌ترین نمونه آن شبکه ملی اطلاعات است که به "اینترنت ملی" مشهور است... [آن‌ها] مدت‌هاست کاربران را از استفاده از سرویس‌های ایمیل محبوب خارجی مانند جی‌میل و یاهو میل منصرف می‌کنند؛ چرا که معتقدند این سرویس‌ها 'نامن' است و امکان 'جاسوسی' در مکاتبات ایرانیان را برای کشورهای دیگر فراهم می‌کنند. اما این تلاش‌ها تاکنون چندان به ثمر ننشسته است. چراکه بسیاری از کاربران ایرانی هنوز از نظر سرعت، کیفیت و پایداری به سرویس‌های داخلی اعتماد چندانی ندارند و نگران‌اند استفاده از ایمیل داخلی، کار نهادهای امنیتی ایران را برای دسترسی به اطلاعات شخصی آن‌ها آسان‌تر کند.</p>
---	----------	--	--

1. http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2013/07/130708_145_national_email

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۳۷

<p>بی‌بی‌سی فارسی - ۹۳/۱۰/۴ - دولت ایران بودجه بالایی برای "اینترنت ملی" اختصاص داده^۱</p>	<p>ایران</p>	<p>بزرگ و پرهزینه بودن راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>۹ آقای واعظی گفته است: "شبکه ملی اطلاعات کار بسیاری عظیمی بود و دولت یازدهم پس از ۱۰ سال که این مقوله در حد حرف بود، آن را به عمل درآورده و بودجه بالایی را برای آن در نظر گرفته است."</p>
<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۱/۴/۱۸ - از «اینترنت حلال» که حرف می‌زنیم، از چه حرف می‌زنیم؟^۲</p>	<p>ایران</p>	<p>به وجود آمدن ایده شبکه ملی اطلاعات، در نتیجه نگاه ایدئولوژیک و امنیتی به فضای مجازی</p>	<p>۱۰ اینترنت ملی، ایمیل ملی، موتور جستجوی ملی و ده‌ها پروژه مشابه دیگر با پسوند ملی در حوزه فن‌آوری اطلاعات که هرگز اجرایی نشده و در حد ایده‌ای خام مانده، همه نشأت‌گرفته از نگاهی ایدئولوژیک و امنیتی به وب، و مسکوت ماندن آنها تحت تأثیر واقعیت‌های جهانی است که اهمیت فضای مجازی در آن روزبه‌روز بیشتر می‌شود.</p>

1. http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2014/12/141225_145_iran_national_internet_intranet
2. <http://dw.com/p/RIok>

<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۱/۴/۱۸- از «اینترنت حلال» که حرف می‌زنیم، از چه حرف می‌زنیم؟</p>	<p>گوناگون</p>	<p>الگویپذیری صددردصدی ایران از چین و روسیه در خصوص توسعه اینترنت و راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>الگوی توسعه اینترنت در ایران، الگوی چین و روسیه است. پروژه‌هایی نظیر «اینترنت ملی»، «اینترنت پاک» و پروژه بامسمای «اینترنت حلال» فقط و فقط در صورتی قابلیت و ضمانت اجرا خواهد یافت، که روسیه و چین موفق به تحقق اهداف خود در ایجاد «اینترنت ملی» شوند. ایران در این عرصه چیزی جز دنباله‌روی محض نیست.</p>	<p>۱۱</p>
<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۱/۴/۱۸- از «اینترنت حلال» که حرف می‌زنیم، از چه حرف می‌زنیم؟</p>	<p>گوناگون</p>	<p>۱. عدم صداقت دولت در خصوص اهداف راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات ۲. سرکوب مخالفان و مرزبندی در فضای ماهیتاً بدون مرز مجازی، بعنوان اهداف واقعی جمهوری اسلامی در راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>اگرچه گفته می‌شود هدف از پروژه‌هایی نظیر «اینترنت پاک» و «اینترنت حلال» پاک‌سازی اینترنت از محتوای غیراخلاقی است، تجربه نشان داده است که هدف به چیزی جز برخورد با افراد و جریان‌هایی که با اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی روایت رسمی حکومت را به چالش می‌کشند و به مخالفت با بنیادهای آن برمی‌خیزند، تبدیل نخواهد شد. هدف واقعی آن‌ها تعریف و ترسیم مرز برای شبکه‌ای است که ماهیتاً بدون مرز و نظارت گریز است.</p>	<p>۱۲</p>

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۳۹

<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۱/۵/۵- ایترانت ملی؛ رؤیایی شیرین یا کابوسی تلخ؟^۱</p>	<p>د ر ر ا ی ا</p>	<p>نگرانی کاربران ایرانی از راه‌اندازی ایترانت ملی بواسطه امکان افزایش چشمگیر محدودیت‌ها</p>	<p>۱۳ فاز اول ایترانت ملی به‌زودی به بهره‌برداری خواهد رسید. انتشار این خبر کاربران ایرانی را بیش‌ازپیش نگران کرده است. احتمال می‌رود که راه‌اندازی ایترانت ملی، محدودیت‌های کاربران ایترنت در ایران را افزایش چشمگیر دهد.</p>
<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۱/۵/۵- ایترانت ملی؛ رؤیایی شیرین یا کابوسی تلخ؟</p>	<p>د ر ر ا ی ا</p>	<p>احتمال بالای اعمال محدودیت‌های بیشتر در دسترسی به ایترنت جهانی، بواسطه عملکرد گذشته دولت ایران و طرح مفاهیمی چون ایترنت پاک و حلال</p>	<p>۱۴ به علت عملکرد دولت ایران در کنترل و سانسور رسانه‌ها و شبکه‌های ارتباطی مختلف از جمله ایترنت، طرح موضوع «ایترنت ملی» این ترس را در میان کاربران ایترنت ایجاد کرد که امکان دسترسی آن‌ها به شبکه جهانی بیش‌ازپیش محدود گردد. طرح مفاهیمی همچون ایترنت «پاک» و «حلال» نیز این گمانه‌زنی‌ها را تقویت کرد.</p>
<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۱/۵/۵- ایترانت ملی؛ رؤیایی شیرین یا کابوسی تلخ؟</p>	<p>د ر ر ا ی ا</p>	<p>شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه نقطه آغاز در کنترل کامل فضای مجازی</p>	<p>۱۵ گرچه پیش‌ازاین برخی کارشناسان معتقد بودند که تا برقراری شبکه ایترانت ملی، راه طولانی در پیش است اما شواهد موجود از تلاش دولت برای پیشبرد هرچه سریع‌تر این طرح حکایت دارند. طرحی که باوجود همه نکات مثبت آن می‌تواند به نقطه آغاز کنترل کامل فضای مجازی تبدیل شود. اتفاقی که شرایط سخت موجود را برای کاربران ایترنت در ایران سخت‌تر خواهد کرد.</p>

1. <http://dw.com/p/119ki>

<p>دویچه‌وله فارسی - ۲/۱۰/۱۲۰۲- فساد مالی در پس طرح اینترنت ملی ایران^۱</p>	<p>مطالعات رسانه‌های نوین</p>	<p>۱. پرهزینه بودن و وجود فساد مالی در راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات ۲. تبلیغات جمهوری اسلامی برای شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه «پارانویای دولتی» درباره اینترنت</p>	<p>دولت ایران بارها از اجرای طرح "اینترنت ملی" سخن گفته و هر بار این امر محقق نشده است. آخرین بار قرار بود اول مهرماه فاز نخست طرح اجرا شود. تحلیلگران از هزینه‌های هنگفت برای اجرای طرحی شکست‌خورده سخن می‌گویند... برخی از فعالان حوزه آزادی اینترنت تبلیغات گسترده جمهوری اسلامی درباره این طرح را به "پارانویای دولتی" درباره اینترنت در ایران تعبیر می‌کنند. اما آنان همچنین این تبلیغات را در پیوند با "فساد اقتصادی حاکم" و به‌عنوان راهی برای جذب "پول‌های بی‌حساب" می‌بینند.</p>	<p>۱۶</p>
<p>دویچه‌وله فارسی - ۱۵/۷/۱۳۲۰- عرضه اینترنت ملی به کاربران خانگی در ایران^۲</p>	<p>مطالعات رسانه‌های نوین</p>	<p>نگرانی مردم از سرنوشت اینترنت در کشور</p>	<p>سابقه مسئولان ایران در نقض حقوق شهروندان این نگرانی را تقویت کرده است که حکومت در تلاش است که جایگزینی کاملاً قابل‌کنترل را برای اینترنت بیابد. به همین دلیل باوجود مزیت‌های این شبکه و وعده‌های مسئولان ایرانی، کاربران همچنان نگران سرنوشت اینترنت در کشور هستند.</p>	<p>۱۷</p>

1. <http://dw.com/p/16J5N>
2. <http://dw.com/p/1985E>

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۴۱

<p>دویچه‌وله فارسی - ۲۰۱۴/۱۱/۱۶ حمایت روحانی از فیلترینگ هوشمند و اینترنت ملی^۱</p>	<p>فیلترینگ (مصاحبه) با رئیس</p>	<p>امکان‌پذیری فیلترینگ هوشمند تنها در صورت راه‌اندازی اینترنت ملی (قطع ارتباط با شبکه جهانی)</p>	<p>۱۸ علی‌اکبر موسوی خوئینی، کارشناس فن‌آوری اطلاعات، در گفت‌وگو با دویچه‌وله تصریح کرد که فیلترینگ هوشمند از نظر فنی قابل اجرا نیست، مگر آنکه کل ارتباط اینترنت ایران با شبکه جهانی اینترنت قطع شود. به گفته او، این همان طرح اینترنت ملی است که چند سالی است مورد بحث است.</p>
<p>راديو فردا- ۱۳۹۰/۵/۵- وزیر ارتباطات: مدیریت ایمیل‌ها از اهداف راه‌اندازی اینترنت ملی است^۲</p>	<p>فیلترینگ</p>	<p>جمع‌آوری اطلاعات و مدیریت ایمیل‌ها از اهداف راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>۱۹ رضا تقی پور، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، روز سه‌شنبه در همایش بین‌المللی مخابرات ایران با تأکید بر این که شبکه ملی اینترنت مجهز به ایمیل ملی و موتور جست‌وجوی ملی خواهد بود، افزود که یکی از اهداف اصلی شبکه ملی اینترنت جمع‌آوری اطلاعات و مدیریت ایمیل‌ها در داخل کشور است تا مباحث امنیتی در این بخش مورد توجه قرار گیرد.</p>

-
1. <http://dw.com/p/1DoHG>
 2. http://www.radiofarda.com/content/f10_iran_information_minister_managing_emails_collecting_information_national_internet/24278324.html

<p>راديو فردا- ۱۳۹۲/۸/۲۷- ايران براي اجرائ «شبكة ملي اطلاعات» آماده مي‌شود^۱</p>	<p>مطالعه رسانه‌ها و محتوا</p>	<p>کنترل شدید محتوا و سرکوب مخالفان و منتقدان در شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>بر اساس اعلام نهادهای بین‌المللی، دولت ایران یکی از بزرگ‌ترین دشمنان آزادی اینترنت در جهان است. فیلترینگ سایت‌ها، وبلاگ‌ها و شبکه‌های اجتماعی در کشور با قوت انجام می‌شود و افراد زیادی به دلیل نوشته‌ها و فعالیت‌های خود در اینترنت، تحت تعقیب قرار گرفته‌اند. پیش‌ازاین، سازمان گزارشگران بدون مرز، از نهادهای بین‌المللی مدافع آزادی اطلاعات، درباره شبکه اینترنت ملی، گفته بود: «کاربران ایرانی که نمی‌توانند و یا می‌ترسند از برنامه‌های ضد فیلتر استفاده کنند، محکوم به استفاده از اینترنت دست‌ساز رژیم هستند که محتوایی خالی از هرگونه انتقاد سیاسی، اجتماعی و مذهبی دارد».</p>
--	--	---	---

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. http://www.radiofarda.com/content/f14_iran_internet_filtering_national_network/25172053.html

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۴۳

<p>رادیو فردا- ۱۳۹۳/۹/۱۵- "شناسایی هویت کاربران اینترنت" اولویت وزارت ارتباطات اعلام شد^۱</p>	<p>۲۱</p>	<p>شناسایی و احراز هویت کاربران در قالب شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>محمود واعظی، وزیر ارتباطات گفت: «در آینده هیچ کاربر بدون هویتی نخواهیم داشت و این باعث می‌شود که کاربران... برای طرف مقابل، قابل شناسایی باشند». آقای واعظی توضیحی درباره جزئیات این طرح و زمان اجرای آن نداد، اما در ماه‌های گذشته گزارش‌هایی در رسانه‌های ایران از احراز هویت کاربران اینترنت در قالب طرح‌هایی چون «فیلترینگ هوشمند» و «شبکه ملی اطلاعات» منتشر شده است.</p>
<p>رادیو فردا- ۱۳۹۳/۹/۱۵- "شناسایی هویت کاربران اینترنت" اولویت وزارت ارتباطات اعلام شد</p>	<p>۲۲</p>	<p>امکان سوءاستفاده دولت از تسلط خود بر شبکه ملی اطلاعات در کنترل کاربران، با وجود تأکید بر مزایای این شبکه.</p>	<p>دولت ایران سال‌هاست طرحی با عنوان «شبکه ملی اطلاعات» برای جدا کردن اینترنت کاربران خانگی داخل کشور از شبکه جهانی وب را در دستور کار خود قرار داده که می‌گوید باهدف افزایش امنیت سایبری، مقابله با حمله‌های اینترنتی و رونق کسب‌وکار آنلاین طراحی شده است. اما منتقدان این شبکه نگران آن هستند که علاوه بر کیفیت پایین این شبکه، دولت ایران از تسلط خود بر کنترل هر چه بیشتر کاربران پرتعداد اینترنت در ایران استفاده کند.</p>

1. <http://www.radiofarda.com/content/f2-iran-telecommunications-minister-internet-users-identity/26728775.html>

<p>رادیو زمانه - ۱۳۹۰/۱۲/۲۷ - ایتترنت حلال برای جهان خطرناک است (گفتگو با ماریچه اسخاکه؛ سیاستمدار هلندی و عضو پارلمان اروپا)^۲</p>	<p>گفتگو (مصاحبه) پرو</p>	<p>۱. ایتترنت حلال به‌منابه شبکه‌ای بسته و کاملاً کنترل شده ۲. ایتترنت حلال به‌منابه تهدیدی جهانی</p>	<p>[ماریچه اسخاکه^۱:] «ما می‌دانیم که مردم ایران در استفاده از رسانه‌های جدید بسیار باهوش هستند و هرروز در حال پیدا کردن راه‌های تازه و امن برای انتقال فکر و اندیشه خود هستند. باوجود این ما نمی‌توانیم دست رو دست بگذاریم و کاری نکنیم؛ آن‌هم درحالی‌که صحبت از ایتترنت حلال می‌شود که اصلاً شبیه این شبکه گسترده و باز ایتترنتی نیست که من و شما اینجا از آن استفاده می‌کنیم، بلکه یک شبکه بسته و کاملاً کنترل شده و با اطلاعات محدود و شدیداً سانسور شده است. راه‌اندازی ایتترنت حلال نه‌تنها برای ایران بلکه برای کل جهان خطرناک است. چون ما نمی‌خواهیم ایتترنت مرزبندی شود. ایتترنت باید باز و قابل دسترسی همگانی باشد»</p>
---	-----------------------------------	---	---

1. Marietje Schaake
2. <http://www.radiozamaneh.com/41369>

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۴۵

<p>رادیو زمانه - ۱۳۹۲/۲/۸ - «اینترنت پنهان در ایران» یا همان «فیلترنت اسلامی»^۱</p>	<p>۲۴</p>	<p>عدم صداقت و فرافکنی جمهوری اسلامی در خصوص اهداف راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>حکومت اسلامی در تبلیغ برای اینترنت ملی به عامل امنیت اطلاعات و عدم نفوذ خارجی‌ان تأکید زیادی دارد. گویا مشکل کاربران ایرانی در سوءاستفاده از اطلاعاتشان از سوی خارجی‌ان است که روشن نیست چرا باید به اطلاعات کاربران ایرانی چنان علاقه ویژه‌ای داشته باشند که حکومت به فکر اینترنت ملی باشد... حکومتی که ناتوان از محافظت سیستم‌های سری خود است، به فکر امنیت اطلاعات شهروندان افتاده است!</p>
<p>رادیو زمانه - ۱۳۹۳/۵/۲۱ - وزیر اطلاعات و فناوری: «فیلترنت اسلامی» به تأخیر می‌افتد^۲</p>	<p>۲۵</p>	<p>بزرگ و پرهزینه بودن راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>به گفته وزیر اطلاعات و فن‌آوری تا پایان سال ۱۳۹۴ شبکه ملی اطلاعات یا «اینترنت پاک» راه‌اندازی می‌شود. دولت به این منظور حدود ۱۰ تا ۱۲ هزار میلیارد تومان سرمایه‌گذاری کرده است، اما به بودجه بیشتری نیاز دارد که به دلیل تنگنای مالی آن را در اختیار ندارد. پس منتظر است تا گشایشی دست دهد. واعظی می‌گوید بودجه‌ای که در اختیار او قرار گرفته فقط کفاف تأمین حقوق کارمندان وزارتخانه‌اش را می‌دهد.</p>

1. <http://www.radiozamaneh.com/66391>
2. <http://www.radiozamaneh.com/168563>

<p>رادیو زمانه - ۱۳۹۳/۸/۲۸ - فعالیت‌های فزاینده حکومت ایران برای کنترل محتوای اینترنت کاربران^۱</p>	<p>مطالعات رسانه‌های نوین</p>	<p>نگرانی حاکمیت نسبت به از دست رفتن کنترل خود بر جریان‌های اجتماعی، عامل روی آوردن به شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>«کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران»، روز چهارشنبه ۲۸ آبان ماه گزارش جامعی با عنوان «اینترنت در زنجیر: کنترل پنهان و فزاینده کاربران ایرانی و تغییر روش‌های کنترل آنلاین»، منتشر کرد. هادی قائمی، مدیر کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، در پیوند با این گزارش به تارنمای کمپین گفته است: «سرمایه‌گذاری عظیم دولت ایران در پروژه اینترنت ملی به این دلیل انجام می‌شود که حکومت ایران به‌صورت فزاینده‌ای نگران است که با رشد سریع کاربران اینترنت، کنترل حکومت بر جریان‌های غالب اجتماعی و فرهنگی درون کشور به‌سرعت در حال تحلیل رفتن است.»</p>	<p>۲۶</p>
---	---------------------------------------	---	---	-----------

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ب) رسانه‌های برون‌مرزی غیرفارسی‌زبان

نام رسانه - تاریخ انتشار - عنوان مطلب	رسانه	مضامین منتشر شده از متن	گزاره‌های کلیدی
سی‌ان‌ان - ۲۰۱۳/۶/۳ - ایران کنترل خود بر فضای مجازی را با «اینترنت حلال» شدت می‌بخشد ^۱	www.cnn.com	ایجاد اختلال در دسترسی به سرویس‌های خارجی توسط حکومت، برای هدایت کاربران به سمت سرویس‌های اینترنت ملی	<p>بسیاری در ایران گزارش داده‌اند که دسترسی به سایت‌ها و سرویس‌هایی چون گوگل و جی‌میل سخت‌تر شده است... همچنین دسترسی کاربران به ابزارهای فیلترشکن (وی‌پی‌ان) نیز مسدود شده است... علی‌بنگی، از مدیران شرکت ASL کانادا (تولیدکننده ابزارهای فیلترشکن) معتقد است دلیل رفتار دولت ایران در مسدود کردن وی‌پی‌ان‌ها و کند کردن سرعت اینترنت آن است که کاربران را به سمت اینترنت ملی پرسرعت (ملقب به اینترنت حلال) سوق دهند. این شبکه همچون یک اینترنت غول‌پیکر است که به حاکمیت، امکان اعمال قدرت بیشتری در کنترل فعالیت‌های اینترنتی و محدود کردن دسترسی‌ها را می‌بخشد.</p>

1. <http://edition.cnn.com/2013/06/03/world/meast/iran-internet-restrictions-halal-internet/>

<p>الجزیره - ۲۰۱۲/۹/۲۴ ایران اینترنت گول‌پیکر داخلی راه می‌اندازد^۱</p>	<p>نگارنده</p>	<p>نگرانی مردم از کنترل شدن دسترسی آن‌ها به اینترنت بواسطه شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>ایران قصد دارد یک شبکه اینترنت داخلی، برای ارتقاء امنیت مجازی خود -آن‌طور که مسئولان می‌گویند- راه بیندازد. این در حالی است که بسیاری از مردم ایران نگران کنترل شدن دسترسی آن‌ها به اینترنت از این طریق [توسط حکومت] هستند. ایران هم‌اکنون یکی از بزرگ‌ترین نظام‌های فیلترینگ در جهان را داراست، که مانع از دسترسی مردم به تعداد بیشماری از سایت‌هایی که محتوای آن‌ها مجرمانه خوانده شده است، می‌شود. در چنین وضعیتی مسئولان ایرانی از یک سیستم داخلی اینترنت سخن می‌گویند که کاملاً مستقل از اینترنت جهانی عمل می‌کند.</p>	<p>۲</p>
<p>الجزیره - ۲۰۱۲/۱۰/۲ اینترن حلال ایران امکان‌پذیر است؟^۲</p>	<p>نگارنده</p>	<p>۱. جاه‌طلبانه بودن پروژه شبکه ملی اطلاعات (همچون برنامه هسته‌ای) ۲. قطع ارتباط با دنیای خارج بواسطه شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>ماه‌هاست که برخلاف تمرکز رسانه‌ها بر جاه‌طلبی ایران در زمینه هسته‌ای، یکی دیگر از جاه‌طلبی‌های ایران در حال شکل‌گیری است. این موضوع به تلاش دولت ایران برای ایجاد یک «اینترن حلال» برمی‌گردد که از دنیای خارج کاملاً منقطع است.</p>	<p>۳</p>

1. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/09/201292471215311826.html>
2. <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/10/201210263735487349.html>

<p>الجزیره- ۲۰۱۲/۱۰/۲- آیا اینترنت حلال ایران امکان‌پذیر است؟</p>	<p>بازرسی رسانه</p>	<p>عدم توانایی ایران در قطع کامل دسترسی به اینترنت به دلیل تبعات منفی اقتصادی آن.</p>	<p>به لحاظ فنی، این که ایران بتواند ارتباط خود با اینترنت را قطع کند، بی‌آنکه اقتصادش بلافاصله در هم بشکند، بسیار سخت به نظر می‌رسد. بنابراین حتی اگر دولت برای جلوگیری از دسترسی مردم به اینترنت برنامه‌ای داشته باشد، مسلماً دسترسی بخش‌های حساس (مثل نظام بانکی و تجارت بین‌المللی) به اینترنت را حفظ خواهد کرد. باین‌حال معلوم نیست که آیا این طرح در عمل موفق خواهد بود یا خیر؟</p>	<p>۴</p>
<p>الجزیره- ۲۰۱۲/۱۰/۲- آیا اینترنت حلال ایران امکان‌پذیر است؟</p>	<p>بازرسی رسانه</p>	<p>۱. استفاده گسترده کاربران ایرانی از شبکه‌های اجتماعی، مانعی بر سر راه‌اندازی اینترنت ملی ۲. وقوع شورش مردمی در صورت راه‌اندازی اینترنت ملی</p>	<p>... اما ایران، چین نیست [در زمینه اعمال محدودیت در استفاده از اینترنت جهانی]؛ نه فقط از نظر تجهیزات زیرساختی؛ که ایران در این زمینه بسیار عقب‌تر از چین است؛ بلکه همچنین از این نظر که ایرانی‌ها طعم اینترنت جهانی را چشیده‌اند، و با وجود فیلترینگ گسترده سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی، مردم ایران با استفاده از پروکسی‌ها و VPN‌ها به شکل گسترده‌ای از فیس‌بوک و توئیتر استفاده می‌کنند. (بنابراین) هرگونه تلاشی برای مسدود کردن این‌گونه شبکه‌های اجتماعی که کاربران ایرانی بدان خو گرفته‌اند (اشاره به طرح شبکه ملی اطلاعات)، مطمئناً به شورش و غوغا منتهی خواهد شد.</p>	<p>۵</p>

<p>روزنامه گاردین - ۲۰۱۲/۱/۵ - ایران استفاده از اینترنت را سرکوب می‌کند^۱</p>	<p>روزنامه گاردین</p>	<p>۱. ایجاد اختلال در سرعت اینترنت توسط حکومت، برای آماده‌سازی شبکه ملی اطلاعات ۲. شبکه ملی اطلاعات، به‌مثابه شبکه‌ای داخلی و مستقل از اینترنت جهانی ۳. نگرانی مردم از قطع شدن اینترنت با راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>بر اساس گزارش یک روزنامه، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات آزمایش‌هایی را برای راه‌اندازی یک شبکه داخلی سراسری به‌منظور جایگزین کردن سرویس‌هایی در بستر اینترنت، از سر گذرانده است. این اقدام نگرانی‌هایی را در میان کاربران برانگیخته، مبنی بر این که ایران به دنبال کنار کشیدن از اینترنت جهانی است. روزنامه اصلاح‌طلب «روزگار» که به‌تازگی نشر خود را پس از ماه‌ها تعلیق از سر گرفته است، گزارش می‌دهد که کندی سرعت اینترنت در هفته‌های اخیر نتیجه آزمایش‌هایی است که برای راه‌اندازی اینترنت ملی صورت می‌گیرد. بر اساس این گزارش، اینترنت ملی همچون شبکه‌ای داخلی عمل خواهد کرد؛ به‌نحوی که حتی مشاهده سایت‌های اینترنتی منوط به اخذ مجوز خواهد بود.</p>	<p>۶</p>
---	---------------------------	---	--	----------

1. <http://www.theguardian.com/world/2012/jan/05/iran-clamps-down-internet-use>

<p>روزنامه گاردین - ۲۰۱۲/۱/۵ - ایران استفاده از اینترنت را سرکوب می‌کند</p>	<p>۳ ۳ ۴ ۵</p>	<p>۱. راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات برای حفاظت از داده‌های حساس، و نیز برای اعمال کنترل و نظارت بر کاربران ۲. عدم اولویت قطع دسترسی به اینترنت جهانی در شبکه ملی اطلاعات</p>	<p>یک کارشناس فناوری اطلاعات در ایران که از نزدیک در جریان پروژه اینترنت ملی است - و خواست نامش فاش نشود - می‌گوید؛ «برخلاف آنچه سایرین فکر می‌کنند، اینترنت ملی در درجه اول به دنبال قطع دسترسی به اینترنت جهانی نیست؛ بلکه در اصل ایران آن را برای حفاظت از سیستم‌های نظامی، بانکی و داده‌های حساس راه‌اندازی می‌کند. ضمن آنکه به‌طور هم‌زمان، ایران بر روی ربات‌هایی کار می‌کند که وظیفه تحلیل چت و ایمیل‌های در حال تبادل را داشته و می‌تواند راهی برای اعمال کنترل و نظارت بر کاربران فضای مجازی باشد.</p>	<p>۷</p>
<p>روزنامه گاردین - ۲۰۱۲/۱/۵ - ایران استفاده از اینترنت را سرکوب می‌کند</p>	<p>۳ ۳ ۴ ۵</p>	<p>احساس نیاز دولت ایران به شبکه ملی اطلاعات در پی اتفاقات سال ۸۸</p>	<p>مقامات ایران سال‌هاست از لزوم راه‌اندازی شبکه‌ای در موازات اینترنت سخن می‌گویند که سرویس‌های مناسبی را منطبق با ارزش‌های اسلامی ارائه دهد. [در همین راستا] در ماه آوریل علی آقا محمدی، یکی از مسئولین ارشد وزارت ارتباطات خبر از راه‌اندازی «اینترنت حلال» داد. برای مسئولین ایرانی، نیاز به راه‌اندازی چنین شبکه‌ای به‌طور خاص، در پی اتفاقات پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۰۹ بروز پیدا کرد؛ زمانی که انبوه معترضین از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کردند.</p>	<p>۸</p>

<p>روزنامه گاردین - ۲۰۱۲/۹/۲۵ - ایران با راه‌اندازی شبکه خود، کنترل آنلاین را شدت می‌بخشد^۱</p>	<p>روزنامه گاردین</p>	<p>۱. استثنا بودن ایران در راه‌اندازی یک ایترانت ملی ۲. پیاده‌سازی شبکه ملی اطلاعات توسط «ارتش سایبری»</p>	<p>«کدریک لیتون»، معاون پیشین آژانس امنیت ملی [آمریکا] در مصاحبه‌ای اظهار داشت؛ «هرگونه تلاشی برای راه‌اندازی یک ایترانت ملی توسط هر کشوری محکوم به شکست است». اما وی در رابطه با ایران گفت، «ارتش سایبری» (شبکه‌ای از هکرهای مورد حمایت دولت ایران که اهداف غربی را در سال‌های اخیر مورد حمله قرار داده‌اند) با ایجاد اتصال میان هزاران سرور در ایران، نوعی شبکه ملی را پایه‌گذاری کرده‌اند. این مسئله ظرفیت آن‌ها را در انجام حملات سایبری و نیز دفاع در برابر این‌گونه حملات افزایش می‌دهد.</p>	<p>۹</p>
<p>روزنامه گاردین - ۲۰۱۲/۹/۲۵ - ایران با راه‌اندازی شبکه خود، کنترل آنلاین را شدت می‌بخشد</p>	<p>روزنامه گاردین</p>	<p>شبکه ملی اطلاعات، به‌مثابه الگویی برای دولت‌های سرکوبگر</p>	<p>کارشناسان آزادی اینترنت در آمریکا نسبت به راه‌اندازی ایترانت داخلی در ایران، از این جهت که این اقدام الگویی برای دولت‌های سرکوبگر شود، ابراز نگرانی کرده‌اند.</p>	<p>۱۰</p>

1. <http://www.theguardian.com/world/2012/sep/25/iran-state-run-internet>

<p>روزنامه گاردین - ۲۰۱۲/۴/۲ - بریتانیا تنها کشوری نیست که استفاده مردم از اینترنت را رهگیری می‌کند^۱</p>		<p>جایگزین شدن شبکه ملی اطلاعات (اینترنت ملی) به جای اینترنت جهانی، برای اعمال کنترل و نظارت بیشتر بر کاربران</p>	<p>گروه گزارشگران بدون مرز لیستی از دوازده کشور منتشر کرده که بیشترین تهدید را برای آزادی اینترنت در سال‌های گذشته داشته‌اند. ایران و چین از جمله این کشورها هستند که متهم به کنترل نه فقط ایمیل‌های کاربران، بلکه هر آنچه آن‌ها در اینترنت مشاهده می‌کنند، هستند... دولت ایران هم‌اکنون قصد معرفی یک «اینترنت ملی» را دارد؛ شبکه‌ای که جایگزین اینترنت جهانی شده، و به دولت این امکان را می‌دهد تا نظارت و کنترل بهتری بر دسترسی مردم ایران به اینترنت داشته باشد.</p>	۱۱
<p>روزنامه واشنگتن‌پست - ۲۰۱۲/۹/۱۹ - «ایران ورژن داخلی اینترنت را آماده می‌کند»^۲</p>		<p>۱. استقلال شبکه ملی اطلاعات از اینترنت جهانی ۲. اعمال کنترل‌های شدیدتر در قبال جریان اطلاعات</p>	<p>دولت ایران تصمیم دارد تا برای محدود کردن نفوذ غرب، و (نیز) دفاع از خود در برابر حملات سایبری تأسیساتی تکنولوژیک برای یک شبکه برخط ملی ایجاد کند، که مستقل و مجزا از اینترنت جهانی بوده و اجازه اعمال کنترل‌های شدیدتری را در قبال جریان اطلاعات به آن‌ها می‌دهد.</p>	۱۲

1. <http://www.theguardian.com/world/shortcuts/2012/apr/02/countries-snooping-on-internet-use>

2. http://www.washingtonpost.com/world/national-security/iran-preparing-internal-version-of-internet/2012/09/19/79458194-01e3-11e2-b260-32f4a8db9b7e_story.html

<p>روزنامه واشنگتن پست - ۲۰۱۲/۹/۱۹ - «ایران ورژن داخلی اینترنت را آماده می‌کند»</p>	<p>۱۳</p>	<p>۱. نگرانی فعالان آزادی اینترنت از راه‌اندازی اینترنت ملی در ایران ۲. شکست برنامه‌های اوباما در رابطه با تسهیل دسترسی ایرانیان به اینترنت در صورت راه‌اندازی اینترنت ملی ۳. اینترنت ملی به‌مثابه تهدیدی علیه حقوق بشر و یکپارچگی اینترنت در جهان</p>	<p>یافته‌ها (در ارتباط با اینترنت ملی در ایران) موجب نگرانی‌های زیادی برای فعالان آزادی اینترنت و نیز مدیریت اوباما شده است. چه این که وی ده‌ها میلیون دلار به‌منظور تسهیل دسترسی کاربران ایرانی به اینترنت هزینه کرده است. «دیوید بائر» قائم‌مقام معاون دفتر دموکراسی و حقوق بشر وزارت خارجه آمریکا در این زمینه می‌گوید؛ «ما نه‌تنها نگران دورنمای حقوق بشر در این خصوص هستیم؛ بلکه نسبت به یکپارچگی اینترنت نیز نگرانیم... چه این که وقتی اینترنت توسط کشورهای مختلف پاره‌پاره شود، فقط شهروندان آن کشورها اذیت نمی‌شوند، بلکه این آزار متوجه همه است.»</p>
<p>روزنامه واشنگتن پست - ۲۰۱۲/۹/۱۹ - «ایران ورژن داخلی اینترنت را آماده می‌کند»</p>	<p>۱۴</p>	<p>۱. عدم جایگزینی کامل شبکه ملی اطلاعات به‌جای اینترنت ۲. سرعت بالا و محتوای محدود در شبکه ملی اطلاعات ۳. سوق دادن کاربران به فعالیت‌های خاص موردنظر حکومت در فضای مجازی</p>	<p>این شبکه اگرچه به‌طور کامل جای اینترنت را نمی‌گیرد؛ اما برای عموم ایرانی‌ها می‌تواند جایگزین خوبی به‌جای اینترنت باشد؛ چه این که دسترسی به اینترنت در ایران همچنان به‌صورت دایال آپ است. [در واقع سرعت دسترسی به اطلاعات داخلی در کشور عمده‌اً افزایش می‌یابد تا کاربران را به فعالیت‌های خاصی سوق دهد، و بدین‌وسیله استفاده از ویدیو - بعنوان نمونه- به‌صورت مجازی ناممکن می‌شود.</p>

ج) استخراج مقوله‌های اصلی و فرعی

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	مضامین منتزع شده از متن
مبهم بودن نسبت شبکه ملی اطلاعات با اینترنت جهانی	وجود نسبت تباین بین شبکه ملی اطلاعات و اینترنت جهانی	استقلال شبکه ملی اطلاعات از اینترنت جهانی
		جایگزین شدن شبکه ملی اطلاعات به جای اینترنت جهانی
		امکان قطع دسترسی به اینترنت توسط دولت در مقاطع حساس
		دسترس ناپذیر بودن دستگاه‌ها و اطلاعات متصل به شبکه ملی اطلاعات از خارج
	عدم تباین شبکه ملی اطلاعات با اینترنت جهانی	عدم اولویت قطع دسترسی به اینترنت جهانی در شبکه ملی اطلاعات
		عدم جایگزینی کامل شبکه ملی اطلاعات به جای اینترنت جهانی
اقتدارگرایی و تمامیت‌خواهی نظام جمهوری اسلامی در فضای مجازی با راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات	تشدید کنترل‌ها و محدودیت‌ها	عدم توانایی ایران در قطع کامل دسترسی به اینترنت به دلیل تبعات منفی اقتصادی آن
		اعمال محدودیت و کنترل شدید کاربران توسط دولت
		اعمال کنترل‌های شدیدتر در قبال جریان اطلاعات
		کنترل شدید محتوا و سرکوب مخالفان و منتقدان در شبکه ملی اطلاعات
		احتمال بالای اعمال محدودیت بیشتر در شبکه ملی اطلاعات بواسطه عملکرد گذشته دولت ایران و طرح مفاهیمی چون اینترنت پاک و حلال

		«سرعت بالا و محتوای محدود» در شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه نوعی آپارتاید دیجیتال
		شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه سیاستی برای جایگزین شدن استفاده از سرویس‌های داخلی به‌جای سرویس‌های خارجی
		شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه شبکه‌ای بسته و کاملاً کنترل شده
		شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه نقطه آغاز در کنترل کامل فضای مجازی
	نقض حریم خصوصی کاربران	جمع‌آوری اطلاعات و مدیریت ایمیل‌ها از اهداف راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات
		شناسایی و احراز هویت کاربران در قالب شبکه ملی اطلاعات
	وادار کردن کاربران با استفاده از وسائط سلبی	ایجاد اختلال در دسترسی به سرویس‌های خارجی توسط حکومت برای هدایت کاربران به سمت سرویس‌های اینترنت ملی
		ایجاد اختلال در سرعت اینترنت توسط حکومت برای آماده‌سازی شبکه ملی اطلاعات
		سوق دادن کاربران به فعالیت‌های خاص موردنظر حکومت در فضای مجازی
	تمایل نظام به تسلط کامل بر جریان‌های اجتماعی	نگرانی حاکمیت نسبت به از دست رفتن کنترل خود بر جریان‌های اجتماعی؛ عامل روی آوردن به شبکه ملی اطلاعات
		احساس نیاز دولت ایران به شبکه ملی اطلاعات در پی اتفاقات سال ۸۸

	تقلید از دولت‌های سرکوبگر	الگوپذیری ایران از کره شمالی در خصوص اینترنت ملی
		الگوپذیری ایران از چین و روسیه در خصوص توسعه اینترنت و راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات
عوام‌فریبانه بودن تبلیغات جمهوری اسلامی درباره شبکه ملی اطلاعات	تنگ‌نظری نظام در قبال فضای مجازی	به وجود آمدن ایده شبکه ملی اطلاعات در نتیجه نگاه ایدئولوژیک و امنیتی به فضای مجازی
		تبلیغات جمهوری اسلامی درباره شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه نوعی «پارانویای دولتی» درباره اینترنت
		عدم صداقت و فرافکنی دولت در خصوص اهداف شبکه ملی اطلاعات
نگرانی همگانی از اجرای طرح شبکه ملی اطلاعات	نگرانی و عدم اعتماد مردم ایران نسبت به شبکه ملی اطلاعات	نگرانی مردم از سرنوشت اینترنت در کشور
		نگرانی کاربران ایرانی از راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات بواسطه امکان افزایش چشمگیر محدودیت‌ها
		نگرانی مردم از کنترل شدن دسترسی آن‌ها به اینترنت بواسطه شبکه ملی اطلاعات
		عدم اعتماد مردم به سرویس‌های اینترنتی ملی به دلیل سرعت و کیفیت پایین و نگرانی از نقض حریم شخصی‌شان توسط حکومت
	شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه تهدیدی جهانی و نگرانی جامعه جهانی از این موضوع	شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه الگویی برای دولت‌های سرکوبگر
		شبکه ملی اطلاعات به‌مثابه تهدیدی علیه حقوق بشر و یکپارچگی اینترنت در جهان

		نگرانی فعالان آزادی اینترنت از راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات
		جاه‌طلبانه بودن پروژه شبکه ملی اطلاعات (همچون برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی)
		شکست برنامه‌های اوباما در رابطه با تسهیل دسترسی ایرانیان به اینترنت در صورت راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات
فرایند پرهزینه اجرای شبکه ملی اطلاعات و فساد مالی مجریان آن	-	بزرگ و پرهزینه بودن راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات
		وجود فساد مالی در راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات
عدم امکان راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات؛ به دلیل موانع و تبعات اجتماعی آن	موانع و تبعات اجتماعی راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات	استفاده گسترده کاربران ایرانی از شبکه‌های اجتماعی؛ مانعی بر سر اجرای شبکه ملی اطلاعات
		وقوع شورش مردمی در صورت راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات

۶. نتیجه‌گیری

همان‌گونه که مشاهده شد، از مجموع مضامین منتزع شده از داده‌های مرحله نخست، می‌توان یازده مقوله فرعی و شش مقوله اصلی را استخراج کرد. بر این اساس رسانه‌های مورد بررسی این پژوهش در بازنمایی خود از شبکه ملی اطلاعات در ایران، که با نگرشی عمدتاً منفی به آن صورت گرفته است، به مواردی چون نسبت این شبکه با اینترنت جهانی، اهداف و سیاست‌های نظام در قبال آن و تبلیغاتی که نظام در این خصوص به راه انداخته است، فرایند پرهزینه اجرا و تبعات اقتصادی و اجتماعی این

پروژه، و همین‌طور نگرانی فزاینده کاربران ایرانی و ناظران جهانی از اجرای چنین طرحی پرداخته‌اند.

در ارتباط با نسبت شبکه ملی اطلاعات با اینترنت جهانی، برخی رسانه‌ها (به‌خصوص رسانه‌های فارسی‌زبان که مخاطب‌شان عمدتاً مردم ایران است) بر استقلال این شبکه از اینترنت و یا جایگزین شدن شبکه ملی به‌جای اینترنت تأکید داشتند که حاکی از تباین این دو از یکدیگر است. در همین حال، برخی دیگر از رسانه‌ها (از جمله گزارش خبری روزنامه واشنگتن‌پست) با استناد به نظر کارشناسان به عدم جایگزینی کامل شبکه ملی به‌جای اینترنت از جمله به دلیل تبعات اقتصادی آن اشاره کرده‌اند. در مجموع و با توجه به این اختلاف‌نظر می‌توان مبهم بودن نسبت میان شبکه ملی اطلاعات و اینترنت را نتیجه گرفت.

در خصوص اهداف و سیاست‌های نظام از این طرح، عمده رسانه‌های مورد بررسی بر تشدید کنترل‌ها و محدودیت‌ها با اجرایی شدن این پروژه، و همین‌طور نقض حریم خصوصی کاربران و تمایل نظام به تسلط کامل بر جریان‌های اجتماعی از این طریق تأکید کرده‌اند. ضمن آنکه برخی رسانه‌ها معتقد به الگوپذیری ایران در طراحی و اجرای این طرح از کشورهای کره شمالی، چین و روسیه بودند؛ کشورهایی که به اعمال کنترل و نظارت‌های اقتدارگرایانه در فضای مجازی مشهورند. بر این اساس بازنمایی‌های یاشده در صدد اقتدارگرا و تمامیت‌خواه نشان دادن نظام جمهوری اسلامی در فضای مجازی هستند، که بواسطه شبکه ملی اطلاعات تقویت می‌شود. همچنین برخی از رسانه‌های مورد بررسی در این پژوهش، ریشه شکل‌گیری ایده شبکه ملی اطلاعات را در نگاه ایدئولوژیک و امنیتی به فضای مجازی و توهم توطئه دانسته و دولت جمهوری اسلامی را به عدم صداقت در بیان اهداف و سیاست‌های واقعی شبکه ملی اطلاعات که همانا (از نظر این رسانه‌ها) تشدید کنترل و نظارت بر مردم و جریان‌های اجتماعی است، متهم کرده‌اند. علاوه بر این، برخی از رسانه‌ها (از جمله

دویچه‌وله فارسی) ضمن بزرگ و پرهزینه خواندن این پروژه، آن را «راهی برای جذب پول‌های بی‌حساب» دیده و مجریانش را به فساد مالی متهم کرده‌اند.

موضوع دیگر به بازنمایی نگرانی کاربران ایرانی و جامعه جهانی از اجرای شبکه ملی اطلاعات توسط این رسانه‌ها مربوط می‌شود. در این میان رسانه‌های فارسی‌زبان در اغلب موارد بر نگرانی و عدم اعتماد کاربران ایرانی به این شبکه متمرکز شده‌اند. در حالی که رسانه‌های غیرفارسی‌زبان، تهدیدآمیز بودن این شبکه برای یکپارچگی اینترنت در جهان و الگوپذیری حکومت‌های مستبد از این طرح را بیشتر مورد تأکید قرار داده و ابراز نگرانی کرده‌اند.

نکته پایانی این که همان‌طور که در مقدمه نیز گفته شد، یکی از ضرورت‌های این پژوهش را می‌توان در جهت‌گیری افکار عمومی نسبت به ماهیت شبکه ملی اطلاعات تحت تأثیر بازنمایی‌های رسانه‌ای از آن عنوان کرد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که رسانه‌های خارجی تصویری مبهم و یا عمدتاً منفی از این پروژه در جهت محدود کردن دسترسی آزادانه کاربران به اینترنت، نقض حریم خصوصی‌شان توسط حاکمیت و سرکوب مخالفان، منتقدان و جریان‌های مدنی، به مخاطبان خود ارائه می‌دهند و این وضعیت را نگران‌کننده برای مردم ایران و جامعه جهانی عنوان می‌کنند.

منابع

- ایمان، محمدتقی؛ محمودرضا نوشادی. (۱۳۹۰)، «تحلیل محتوای کیفی»، *فصلنامه پژوهش، سال سوم، شماره دوم*.
- تبریزی، منصوره. (۱۳۹۳)، «تحلیل محتوای کیفی از منظر رویکردهای قیاسی و استقرایی»، *فصلنامه علوم اجتماعی*.
- تن، الکسیس. (۱۳۸۸)، *نظریه‌ها و پژوهش‌های ارتباط جمعی*، مترجم: نعیم بدیعی، تهران: همشهری.

بازنمایی «شبکه ملی اطلاعات» در رسانه ... ۱۶۱

- حریری، نجلا. (۱۳۸۵)، *اصول و روش‌های پژوهش کیفی*، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- روغنی‌ها، محمدتقی. (۱۳۸۲)، *گزارشگری کاربردی برای رسانه‌های جمعی*، تهران: مؤسسه انتشاراتی روزنامه ایران.
- فکوهی، ناصر. (۱۳۹۴)، *صد و یک پرسش از فرهنگ*، تهران: تیسرا.
- محسنیان راد، مهدی. (۱۳۸۶)، *روش‌های مصاحبه خبری*، تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- مهدی زاده، محمد. (۱۳۸۷)، *رسانه‌ها و بازنمایی*، تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- مهدی زاده، محمد. (۱۳۹۱)، *نظریه‌های رسانه؛ اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی*، تهران: همشهری.
- ویلیامز، کوین. (۱۳۸۶)، *درک تئوری رسانه‌ها*، مترجم: رحیم قاسمیان، تهران: نشر ساقی.
- Baker, Steve. (2007). *Media Studies Key Concepts: Representation*, London: University of Ulster.
- Hall, Stuart. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, London: Sage Publications.

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی